

croonwolter&dros | TBI

**JAARVERSLAG
CROONWOLTER&DROS
2017**

Inhoud

Kerncijfers Croonwolter&dros B.V.	3
Bestuur	3
Bestuursverslag	4
JAARREKENING 2017	12
Geconsolideerde balans per 31 december 2017	12
Geconsolideerde winst-en verliesrekening over 2017	13
Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen*	14
Kasstroomoverzicht 2017	14
Geconsolideerd overzicht totaalresultaat	19
Toelichting op de Geconsolideerde jaarrekening 2017	16
Algemeen	16
Grondslagen van de financiële verslaggeving	16
Toelichting op de geconsolideerde balans	24
Toelichting op de geconsolideerde winst-en verliesrekening	31
Enkelvoudige balans per 31 december 2017	34
Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening 2017	35
Voorstel tot resultaatbestemming 2017	42
Gebeurtenissen na balansdatum	42
Overige gegevens	43
Groepsmaatschappijen en deelnemingen	49
Begrippenlijst	51

Kerncijfers Croonwolter&dros Groep

Bedragen in duizenden euro's	2017	2016
Geconsolideerde gegevens		
Bedrijfsopbrengsten	502.751	590.848
Bedrijfsresultaat uit normale bedrijfsactiviteiten	-3.927	-440
Bedrijfsresultaat	-9.210	-5.256
Nettoresultaat	-6.953	-3.918
Totaal activa	186.081	202.121
Eigen vermogen	55.492	77.590
Rentedragende langlopende schulden	0	0
Orderportefeuille	577.159	604.509
Netto-investeringen in materiële vaste activa	-2.169	4.942
Afschrijving materiële vaste activa	6.229	6.571
Cashflow voor dividend	-724	2.653
Gemiddeld aantal medewerkers	2.770	3.072
Aantal medewerkers ultimo jaar	2.744	3.153
Ratio's*		
Bedrijfsresultaat als percentage van bedrijfsopbrengsten	-1,8	-0,9
Nettoresultaat als percentage van		
- bedrijfsopbrengsten	-1,4	-0,7
- het eigen vermogen	-12,5	-5,0
Solvabiliteit	30	38
Current ratio	1,4	1,5

* Voor de berekeningswijze wordt verwezen naar de Begrippenlijst

Bestuur

STATUTAIRE DIRECTIE:

ir. P.J. Heijboer (voorzitter)
ir. B.J. Ambachtsheer MSc
ing. L.B. Koek MBA
drs. J.T.M. van Rijn EMFC RC

RAAD VAN COMMISSARISSEN:

drs. E.A.A. Roozen RA (voorzitter)
ir. D.A. Sperling

Bestuursverslag

JURIDISCHE FUSIE

Op 1 januari 2016 is de vennootschap Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam opgericht door TBI Techniek B.V. uit Rotterdam. Op 4 januari 2016 heeft TBI Techniek B.V. alle aandelen in haar dochterondernemingen Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. te Amersfoort en Croon Elektrotechniek B.V. te Rotterdam tegen boekwaarde verkocht aan Croonwolter&dros B.V. De verkoop volgde uit het voornemen om de drie genoemde ondernemingen te laten fuseren tot één onderneming, te weten Croonwolter&dros B.V. Op 1 januari 2017 is deze zgn. juridische fusie daadwerkelijk gerealiseerd. Met terugwerkende kracht per 1 januari 2017 is ook CWF B.V. te Amersfoort volledig opgegaan in Croonwolter&dros B.V. Alle activa, passiva, rechten en verplichtingen van de in de fusie betrokken ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V.

Na de totstandkoming van de fusie, effectief per 1 januari 2017, heeft Croonwolter&dros B.V. alle aandelen in Comfort Partners B.V. (voorheen Wolter & Dros Woningbouw B.V.) tegen boekwaarde verkocht aan TBI Techniek B.V. De balans per 31 december 2016 en de financiële resultaten 2016 zijn geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. tevens de woningbouwactiviteiten van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V. verkocht. De verkoop omvat de overdracht van nieuwbouw-, verhuur- en onderhoudscontracten met een totale (jaarlijkse) omvang van circa 10 miljoen bedrijfsopbrengsten. Daarnaast zijn medewerkers (74 fte's) vanuit Croonwolter&dros B.V. in dienst getreden bij Comfort Partners B.V. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden.

PROFIEL CROONWOLTER&DROS B.V.

Croonwolter&dros B.V. loopt al meer dan 140 jaar voorop bij nieuwe ontwikkelingen. Ook in deze tijd, waarin de rol van techniek steeds belangrijker wordt, is Croonwolter&dros B.V. een aanjager van nieuwe technologische ontwikkelingen. Croonwolter&dros B.V. heeft de kennis, de ervaring en het vakmanschap om intelligente systemen en integrale, duurzame oplossingen te bedenken, te ontwikkelen, te implementeren, te beheren en te onderhouden. Vanuit het motto *Intelligentie door Technologie* draagt Croonwolter&dros B.V.

met intelligente, technologische, elektrotechnische, werktuigbouwkundige, automatisering en informatiseringsoplossingen bij aan het duurzaam presteren van haar klanten. Met deze intelligente, zelfdenkende en –lerende systemen worden processen in of van objecten zoals schepen, tunnels, gebouwen en fabrieken efficiënter en effectiever.

Croonwolter&dros B.V. komt voort uit de fusie van Croon Elektrotechniek B.V. ('Croon') en Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. ('Wolter & Dros'). Croon was gespecialiseerd in elektrotechniek en automatisering. Wolter & Dros was gespecialiseerd in werktuigbouwkunde en meet- en regeltechniek. Met een rijke historie van 140 jaar Croon en 141 jaar Wolter & Dros waren de ondernemingen samen goed voor meer dan 280 jaar ervaring in de techniek.

Croonwolter&dros B.V. is actief in de volgende markten: Utiliteit, Industrie, Infra en Marine & Offshore en heeft vestigingen in heel Nederland en heeft daarnaast dochterondernemingen in de Verenigde Staten van Amerika, Polen, Nederlandse Antillen (Aruba) en het Verenigd Koninkrijk.

Croonwolter&dros B.V. is statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland. Het hoofdkantoor is gevestigd aan de Marten Meesweg 25 te Rotterdam. Croonwolter&dros B.V. maakt deel uit van een groep ondernemingen met aan het hoofd TBI Holdings B.V., statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland. Voor meer informatie wordt verwezen naar: www.croonwolterendros.nl.

RESULTAAT

Bedrijfsopbrengsten

In 2017 zijn de bedrijfsopbrengsten uitgekomen op € 502,8 miljoen ten opzichte van € 590,8 miljoen in 2016. De lagere bedrijfsopbrengsten (€ -88 miljoen) zijn voor € 42 miljoen veroorzaakt door de verkoop van Comfort Partners B.V. aan TBI Techniek B.V. Als gevolg van deze verkoop zijn de balans en de resultaten van Comfort Partners effectief per 1 januari 2017 niet langer geconsolideerd in de balans en de winst- en verliesrekening van Croonwolter&dros B.V. De lagere bedrijfsopbrengsten (ca. € 10 miljoen) zijn daarnaast veroorzaakt door de verkoop van de woningbouwactiviteiten per 1 januari 2017 van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V.

Bedrijfsresultaat uit normale activiteiten

Het bedrijfsresultaat uit normale activiteiten, dat is het bedrijfsresultaat exclusief de kosten van herstructureringen, is uitgekomen op een verlies van € 3,9 miljoen (2016: verlies van € 0,4 miljoen). De lagere resultaten zijn vnl. een gevolg van (eenmalige) projectverliezen in combinatie met in vergelijking tot vorig jaar lagere bedrijfsopbrengsten. De projectverliezen hebben ook te maken met projecten, die tijdens de economische crisis scherp zijn aangenomen. In 2017 zijn maatregelen getroffen om (toekomstige) projectverliezen te voorkomen alsook organisatiekosten te verminderen. De maatregelen in combinatie met de verbeterde marktsituatie moeten bijdragen aan het herstel van de winstgevendheid van Croonwolter&dros B.V.

Reorganisatielasten

De reorganisatielasten zijn in 2017 uitgekomen op € 5,3 miljoen (2016: € 6,2 miljoen) en hebben vnl. betrekking op fusiekosten als gevolg van het samenvoegen van de organisaties van Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V.

Nettoresultaat

Het nettoresultaat is als gevolg van het negatieve bedrijfsresultaat uit normale bedrijfsactiviteiten en de reorganisatielasten, gecorrigeerd voor belastingbaten en overige resultaten, uitgekomen op een verlies van circa € 7,0 miljoen (2016: verlies van € 3,9 miljoen).

ORDERPORTEFEUILLE

De orderportefeuille bedraagt ultimo 2017 € 577,2 miljoen (2016: € 604,5 miljoen), een afname met € 27,2 miljoen. De afname is voor € 37,8 miljoen veroorzaakt door het wegvallen van de orderportefeuille van Comfort Partners B.V. Indien de deconsolidatie van de orderportefeuille van Comfort Partners B.V. buiten beschouwing zou worden gelaten, dan is sprake van een toename van de orderportefeuille met € 10,5 miljoen. De orderintake is na de zomervakantie 2017 verbeterd. De kwaliteit van de orderportefeuille is evenwichtig verdeeld over de diverse sectoren.

FINANCIERING EN INVESTERINGEN

Croonwolter&dros B.V. heeft een balanstotaal van € 186,1 miljoen (2016: € 202,1 miljoen), welke als volgt is te verdelen:

- Vaste activa voor € 9,4 miljoen (2016: 20,7 miljoen). Ten opzichte van vorig jaar is (per saldo) sprake van een afname van de vaste activa met € 11,3 miljoen en is naast de deconsolidatie van de activa van Comfort Partners (€ 2,9 miljoen) veroorzaakt door afschrijvingen op de vaste activa van € 6,2 miljoen (2016: € 6,6 miljoen), investeringen in de vaste activa van € 6,1 miljoen. De investeringen hebben hoofdzakelijk betrekking op automatisering en de inrichting van het nieuwe hoofdkantoor van Croonwolter&dros. De vaste activa is daarnaast afgenomen door de desinvestering van vaste activa van ca. € 8,3 miljoen. De desinvesteringen zijn voor € 7,9 miljoen een gevolg van de (gedeeltelijke) outsourcing van de ICT ('supply') activiteiten aan zusteronderneming TBI SSC-ICT Diensten B.V. per 1 september 2017. Als gevolg van de outsourcing zijn ca. 25 fte's vanuit Croonwolter&dros B.V. bij TBI SSC-ICT Diensten B.V. in dienst getreden. De verkoop van de (ICT) activa heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden. Met TBI SSC-ICT Diensten B.V. zijn contractuele afspraken gemaakt over de dienstverlening, die TBI SSC-ICT Diensten B.V. met ingang van 1 september 2017 levert ten behoeve van Croonwolter&dros B.V.
- Werkkapitaal (vlottende activa, exclusief de liquide middelen, verminderd met de vlottende passiva) bedraagt per 31 december € -0,7 miljoen (2016: € 23,2 miljoen). De afname van het werkkapitaal met € 23,9 miljoen is veroorzaakt door een verlaging van de financieringsstand onderhanden projecten in opdracht van derden met € 9,4 miljoen en een verlaging van de vorderingen met € 9,5 miljoen in combinatie met een toename van kortlopende schulden met € 4,9 miljoen. Het hogere niveau aan kortlopende schulden is een gevolg van een hoge bedrijfsdruk in het vierde kwartaal 2017. De ontwikkeling van het werkkapitaal is, evenals voorgaande jaren, een speerpunt van de directie geweest. Ook in 2018 zal hier nadrukkelijke aandacht aan besteed worden.

- Liquide middelen voor € 52,4 miljoen (2016: € 38,1 miljoen). De toename van de liquide middelen is voornamelijk een gevolg van de gunstige ontwikkeling van het werkkapitaal. Daarnaast is het hogere niveau veroorzaakt door de netto-investeringen in vaste activa van per saldo € -2,2 miljoen, waarin begrepen de verkoop van de ICT-activa voor een bedrag van € 7,9 miljoen, in combinatie met de verkoop van de aandelen van Comfort Partners B.V. voor € 6,8 miljoen. In 2017 is een dividend ten gunste van de aandeelhouder van € 15 miljoen uitgekeerd.

ORGANISATIE EN PERSONEEL

De omvang van het personeelsbestand ultimo 2017 is: 2.744 (2016: 3.153) medewerkers. Ten opzichte van eind 2016 is het personeelsbestand met 409 medewerkers afgenomen. De afname is een gevolg van de verkoop van Comfort Partners B.V. aan TBI Techniek B.V., de verkoop van activiteiten aan Comfort Partners B.V. aan TBI Techniek B.V. en door natuurlijk verloop en reorganisaties.

In mei 2017 is de statutaire directie versterkt met de heer ir. B.J. Ambachtsheer MSc. Per 1 juni 2017 is de heer drs. F.J.A. Haring RA teruggetreden uit de statutaire directie van Croonwolter&dros B.V. en is hij toegetreden tot de statutaire directie van TBI Infra B.V. Hij is in juni 2017 opgevolgd door mevrouw drs. J.T.M. van Rijn EMFC RC.

MARKTONTWIKKELINGEN

Croonwolter&dros B.V. realiseert de bedrijfsactiviteiten overwegend in Nederland. De ontwikkelingen van de Nederlandse economie zijn daarmee relevant voor de onderneming. De Nederlandse economie groeit stevig. In de decemberraming van 20 december 2017 geeft het Centraal Plan Bureau aan dat de Nederlandse economie in 2017 met circa 3,2 procent is gegroeid ten opzichte van 2016. Voor 2018 wordt rekening gehouden met een verdere groei van 3,1 procent. Het Centraal Plan Bureau spreekt van hoogconjunctuur in 2018 o.a. veroorzaakt door een groei van de bestedingen door de overheid. Croonwolter&dros B.V. kan profiteren van dit stevige markt-herstel en ziet de situatie in alle marktsegmenten verbeteren. Hierbij is wel van belang dat Croonwolter&dros B.V. kan blijven beschikken over goed technisch geschoold personeel. Op de markt voor technisch geschoold personeel is sprake van

krapte. Vanwege de vaak lange doorlooptijd van het moment van het verwerven van nieuwe (grotere) projecten naar de realisatiefase tot aan het moment van de oplevering is het zo dat Croonwolter&dros B.V. met een vertraging reageert op economische ontwikkelingen.

SMART ENERGY

Eind 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. Duurzame Energie B.V. te Rotterdam opgericht. Deze vennootschap is eind 2017 een 50/50 samenwerking aangegaan, via Solar Investments DESE B.V., met Switch Energy B.V. uit Rotterdam. Vanuit deze onderneming worden de mogelijkheden onderzocht voor het voor eigen rekening en risico ontwerpen, bouwen, onderhouden, exploiteren en financieren van een aantal solar farms.

RISICOBEEHER

Ondernemen in de markten waarin Croonwolter&dros B.V. opereert is nauw verbonden met het nemen en beheersen van risico's. Bewust en verantwoord omgaan met deze risico's is een noodzakelijke voorwaarde om succesvol te zijn.

Bij Croonwolter&dros B.V. speelt projectbeheersing een centrale rol vanaf het besluit om te offrenen tot en met afleveren van het eindproduct en tijdens de garantieperiode.

Croonwolter&dros B.V. opereert binnen de juridische en financiële kaders van moedermaatschappij TBI Holdings B.V. met een relatief grote mate van autonomie. Bij het inrichten van de risicobeheersings- en controlesystemen is hiermee zo veel mogelijk rekening gehouden. De statutaire directie van Croonwolter&dros B.V. is verantwoordelijk voor de opzet en de monitoring van de naleving van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. De statutaire directie legt hierover periodiek verantwoording af aan de Raad van Commissarissen van Croonwolter&dros B.V.

Ons risicobeheersings- en interne controlesysteem is erop gericht de juiste balans te houden tussen slagvaardig, professioneel ondernemerschap en ons gewenste risicoprofiel als onderneming. Voor de planning, uitvoering en bijsturing van de bedrijfsvoering hanteert Croonwolter&dros B.V. de volgende instrumenten:

- De langetermijnstrategie is vastgelegd in de Strategische Notitie 2018 – 2020.

- Op basis van de Strategische Notitie worden de jaarlijkse plannen en budgetten opgesteld.
- De bijbehorende bevoegdheden en verantwoordelijken zijn vastgesteld in een procuratieschema en in een directie-instructie.
- Croonwolter&dros B.V. rapporteert periodiek over de voortgang aan de Raad van Commissarissen. Prognoses worden per kwartaal getoetst en waar nodig aangepast.
- Elk kwartaal worden de operationele rapportages en de resultaatontwikkeling van Croonwolter&dros B.V. besproken, met veel aandacht voor de belangrijkste risico's en de acties om deze te beheersen.
- Tussen de kwartaalbesprekingen door is er regelmatig contact met de Raad van Commissarissen over de operationele processen en de daaraan verbonden risico's.
- Rapportagerichtlijnen zijn vastgelegd in het TBI Handboek Verslaggeving dat is gebaseerd op de geldende wet- en regelgeving.

- Croonwolter&dros B.V. beschikt niet over een eigen internal audit afdeling, deze is wel ingericht op het niveau van TBI Holdings B.V. Deze internal auditfunctie richt zich op het uitvoeren van operational audits bij de TBI-ondernemingen.

De risicobeheersingssystemen hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt. Er zijn geen indicaties dat dit in 2018 niet het geval zal zijn. Daarom zijn geen belangrijke wijzigingen voorzien. Er blijft aandacht geschonken worden aan het waar mogelijk verbeteren van onze projectbeheersing. In 2017 is een geactualiseerd Quality Management Systeem (QMS) geïmplementeerd, dat ervoor moet zorgen, dat binnen Croonwolter&dros B.V. op een uniforme wijze werkzaamheden worden uitgevoerd. Croonwolter&dros B.V. kan geen garanties geven dat zich geen risico's zullen voordoen, maar tracht deze zo goed mogelijk in te schatten en waar mogelijk in te calculeren in de prijzen naar opdrachtgevers. Optimalisatie van de interne systemen blijft een continue aandachtspunt.

Risicobereidheid

Met onze beheersing- en controlesystemen zoeken we naar het juiste evenwicht tussen ondernemerschap en het risicoprofiel dat we als Croonwolter&dros B.V. bereid zijn te accepteren. Onze risicobereidheid en kansnafweging verschilt naar gelang het onderwerp.

Risicocategorie	Strategische pijler	Risicobereidheid
Markt	Versterken marktpositie	<ul style="list-style-type: none"> • Beperkt: autonome groei in bestaande markten en selectieve acquisities. • Hoog: ten aanzien van investeringen in innovatie en samenwerking.
Operationeel	Duurzaam ondernemen	<ul style="list-style-type: none"> • Beperkt: focus ligt op het beheersen van risico's en de juiste balans tussen risico's en rendement. • Nihil: voor veiligheid, gezondheid en omgeving. • Beperkt: goede balans tussen risico's en rendement. • Beperkt: ten aanzien van aansprakelijkheids- en verzekerbare risico's.
Financieel	Handhaven solide positie	<ul style="list-style-type: none"> • Laag: met betrekking tot financierings-, liquiditeits- en solvabiliteitsrisico's.
Compliance	Integriteit	<ul style="list-style-type: none"> • Nihil: met betrekking tot naleving wet- en regelgeving.

Beheersing van strategische risico's

De diversiteit van activiteiten van Croonwolter&dros B.V. maakt dat de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten in de diverse markten onderling verschillen. Het hanteren van een evenwichtige portfolio, met spreiding van activiteiten over opdrachtgever categorieën en marktsectoren, vermindert de gevoeligheid van de onderneming voor wisselende marktomstandigheden. Andere politieke prioriteiten, nieuw bestuur bij (lagere) overheden en wijziging van wet- en regelgeving met verandering van lang termijnplannen en lopende projecten en intensivering van de concurrentie, hebben risico's voor Croonwolter&dros B.V. tot gevolg. De infrastructuursector is het gevoeligst voor dit risico, aangezien deze marktsector specifiek in het publieke domein is gelegen. De utiliteitssector is in zijn algemeenheid al een aantal jaren achtereen hard getroffen door de economische situatie. In 2017 heeft deze marktsector, gedragen door het economisch herstel, verbetering laten zien, die naar verwachting goed zal doorzetten in 2018. Naar verwachting blijft er sprake van prijsdruk. Getracht wordt dit te mitigeren door de prijsontwikkelingen nadrukkelijk te monitoren van opdracht tot inkoop. Schaarste op de arbeidsmarkt aan technisch geschoolde vakmensen is een nadrukkelijk risico voor Croonwolter&dros B.V. Door te investeren in onze positie als preferente werkgever door het bieden van een aantrekkelijke werkomgeving met voldoende scholings- en ontwikkelingsmogelijkheden en goede arbeidsmogelijkheden wordt getracht dit risico te beperken.

Beheersing van operationele risico's

Croonwolter&dros B.V. realiseert uiteenlopende projecten die van elkaar verschillen in complexiteit, omvang, contractvorm en doorlooptijd. Om deze projecten succesvol te kunnen realiseren, moeten de risico's gedurende de voorbereiding, uitvoering en afronding in een vroegtijdig stadium worden geïdentificeerd en hierna effectief worden beheerst. Ter beheersing van operationele risico's zijn de volgende maatregelen getroffen:

- Constante focus op naleving van interne procedures voor projectmanagement.
- Duidelijke toekenning van de verantwoordelijkheid voor opdrachtaanvaarding. Deze ligt, binnen de gestelde grenzen van de directie-instructies en procuratieschema's, bij de (statutaire) directies van de TBI-ondernemingen. Vereiste voorafgaande goedkeuring voor grote projecten

of offertes met een verhoogd risicoprofiel door de Raad van Commissarissen.

- Hanteren van ISO-kwaliteitssystemen. Dat biedt garanties voor het gestructureerd aanbieden en uitvoeren van projecten en richtlijnen voor het tijdig inschakelen van partners en adviseurs.
- Verzekering van risico's voortkomend uit de uitvoering van projecten.
- Ook het personeelsbeleid is belangrijk in relatie tot risicobeheersing. Projectmanagers vervullen een sleutelrol in risicobeheersing. Zij volgen daarvoor speciale opleidings- en trainingsprogramma's. Andere maatregelen zijn het op peil houden van vakken en, waar mogelijk, uitbesteding van ICT-diensten aan specialisten.

Veiligheid van medewerkers en onderaannemers.

Vanwege de aard van de activiteiten is vooral op de bouwplaatsen sprake van een verhoogde kans op letsel. De statutaire directie is verantwoordelijk voor een adequaat veiligheidsmanagementsysteem, dat moet voldoen aan de Veiligheidsrichtlijnen van TBI Holdings B.V. Preventie heeft de hoogste prioriteit. Het veiligheidsbeleid richt zich naast fysieke maatregelen ook op menselijk gedrag als risicofactor (bewustzijn). Zorgvuldige voorbereiding van werkzaamheden, analyse van bijna-ongevallen en 'toolbox-meetings' moeten dit risico verminderen. Campagnes en acties ter verhoging van kennis over veilig werken en van veiligheidsbewustzijn van medewerkers, dragen verder bij aan de vermindering van risico's.

Wij zijn ons bewust van onze impact op onze omgeving. Croonwolter&dros B.V. volgt de richtlijnen van TBI Holdings B.V. op het gebied Duurzaamheid.

Beheersing van financiële risico's

De financiële risico's omvatten financieringsrisico's, liquiditeitsrisico's en krediet-, rente- en valutarisico's. Door het projectmatige karakter van de activiteiten van Croonwolter&dros B.V. varieert het gebruik van operationele geldmiddelen sterk. Croonwolter&dros B.V. wordt ook via moedermaatschappij TBI Holdings B.V. voorzien in haar werkkapitaalbehoefte. Hiertoe worden door TBI centraal externe financieringen aangetrokken. Vanuit de centrale treasury-functie van TBI is een interne financieringsstructuur ingericht. Op basis van intern opgestelde kredietbeoordelingen stelt de

Raad van Bestuur van TBI vanuit de centrale treasury-functie kredietlijnen ter beschikking aan de TBI-ondernemingen.

Er is een continue focus op het optimaliseren van werkkapitaalbeheer, waarbij ook de liquiditeit en solvabiliteit van opdrachtgevers worden beoordeeld. Indien noodzakelijk worden aanvullende zekerheden gevraagd. Liquiditeits- en werkkapitaalbeheer krijgen en verlangen continu aandacht. Het beheer hiervan vraagt een proactieve benadering. Bewustwording en tijdige signalering van aandachtspunten zijn daarbij van belang. Werkkapitaalbeheer vraagt met name continu aandacht van andere dan de financiële functies binnen onze ondernemingen. Medewerkers die betrokken zijn bij acquisitie, inkoop, productie en verkoop hebben vaak, zonder dat zij dit beseffen, een belangrijke rol in het optimaliseren / verlagen van het werkkapitaal.

In zijn algemeenheid geldt dat terughoudend wordt omgegaan met het aangaan van nieuwe investeringsverplichtingen. Croonwolter&dros B.V. streeft ernaar te allen tijde over een goede liquiditeitspositie te beschikken. Belangrijke elementen zijn strakke werkkapitaalbeheersing en een gezonde schuldwinstverhouding.

In de normale bedrijfsuitoefening maakt Croonwolter&dros B.V. gebruik van verschillende financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, zoals liquide middelen, debiteuren en overige vorderingen en rentedragende leningen, crediteuren en overige schulden. Croonwolter&dros B.V. maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten, zoals valutatermijncontracten en/of valutaopties en handelt niet in deze financiële derivaten.

Kredietrisico is het risico van financieel verlies indien een afnemer de aangegane contractuele verplichting niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op opdrachtgevers. Croonwolter&dros B.V. voert een actief beleid om het kredietrisico te minimaliseren. Ter beheersing van dit risico wordt gebruikgemaakt van informatie van erkende instellingen die zich op het leveren van kredietinformatie hebben toegelegd. Continue bewaking van het kredietrisico vormt onderdeel van het debiteurenbeheer. Waar noodzakelijk worden risico's in principe afgedekt door middel van bankgaranties, vooruitbetalingen en dergelijke. De per

balansdatum aanwezige handelsdebiteuren bevatten geen belangrijke concentratie van vorderingen in bepaalde marktsectoren. Daarnaast is een deel van de handelsvorderingen geconcentreerd in de Nederlandse overheidssector.

Beheersing van compliance risico's

Croonwolter&dros B.V. is zich bewust van zijn positie in het maatschappelijk verkeer en hecht groot belang aan zijn reputatie. Dat is een belangrijke reden om géén concessies te doen op het gebied van integriteit. Hiertoe wordt door Croonwolter&dros B.V. gebruik gemaakt van de binnen het TBI-concern van toepassing zijnde TBI-gedragscode.

De TBI-gedragscode is een levend document. Dit houdt in dat met regelmaat wordt gezien of de vigerende gedragscode voldoet aan de eisen. De TBI-gedragscode omvat een opdracht aan iedere TBI-medewerker om in de uitoefening van zijn of haar functie professioneel, vakbekwaam en deskundig te zijn en verlangt ook van deze medewerker dat hij of zij zich daarbij zorgvuldig, integer en maatschappelijk verantwoord gedraagt.

De medewerkers zijn verplicht te handelen met inachtneming van de regels in de TBI-gedragscode. Ook rust op iedere medewerker die op de hoogte is van een overtreding van deze gedragscode, de plicht dit aan de toezichthouder van de betreffende TBI-onderneming te melden. Deze melding wordt vertrouwelijk behandeld. De medewerker die een overtreding meldt, mag erop rekenen dat hij of zij daarvan géén nadeel ondervindt. De naleving van de TBI-gedragscode wordt strikt gecontroleerd. Incidenten worden onderzocht en kunnen arbeidsrechtelijke consequenties hebben.

Binnen alle TBI-ondernemingen is een toezichthouder benoemd. Deze ziet toe op de naleving van de gedragscode en adviseert de statutaire directie over de toepassing ervan. Ook adviseert de toezichthouder bij de uitvoering van een voorlichtingsprogramma over de inhoud en strekking van de code. Voor de uitoefening van zijn taak ontvangt de toezichthouder geen aanwijzing of instructie van zijn statutaire directie. De rapportages van de toezichthouder worden ter beschikking gesteld aan de Raad van Commissarissen. De toezichthouder oefent zijn taak onafhankelijk uit. De gedragscode biedt een medewerker de mogelijkheid, wanneer sprake is van bijzondere omstandigheden, de vermeende misstand te melden bij de Toezichthouder.

Croonwolter&dros B.V. hecht eraan dat bij de bedrijfsuitoefening de belangen van de stakeholders zorgvuldig worden afgewogen. Een dergelijke afweging waarborgt de continuïteit van de onderneming. Tegen deze achtergrond dienen Croonwolter&dros B.V. en de medewerkers deskundig en professioneel om te gaan met het in hen gestelde vertrouwen. Croonwolter&dros B.V. is op diverse markten actief. Hierdoor bestaat het risico dat incidenten bij afzonderlijke activiteiten gevolgen hebben voor de algemene reputatie.

Andere maatregelen ter beheersing van compliance risico's zijn:

- Een rapportage per kwartaal over risico's en compliance onderwerpen.
- Een klokkenluidersregeling die medewerkers beschermt die handelwijzen in strijd met de TBI-gedragscode onder de aandacht brengen.

Moedermaatschappij TBI Holdings B.V. en de Belastingdienst hebben een Convenant Horizontaal Toezicht gesloten. Hiermee wordt beoogd dat TBI effectief en efficiënt zijn fiscale verplichtingen nakomt. Er wordt gestreefd naar permanent actueel inzicht in relevante gebeurtenissen en snelle standpuntbepaling. Dit vergroot de rechtszekerheid. Kernwaarden voor horizontaal toezicht zijn wederzijds vertrouwen, transparantie en begrip. TBI draagt zorg voor een systeem van interne beheersing en interne en externe controle, met als doel te komen tot aangiften die voldoen aan wet- en regelgeving, vrij van materiële fouten. Feiten en omstandigheden die tot verschil van inzicht kunnen leiden over de fiscale rechtsgevolgen worden zo snel mogelijk voorgelegd en besproken.

Governance

Verantwoord ondernemerschap, integer handelen, respect, toezicht, transparante verslaggeving en verantwoording vormen de belangrijkste leidraad voor ons beleid op het gebied van corporate governance. Een goede corporate governance is een voorwaarde voor het efficiënt en effectief realiseren van onze doelen. Ze helpt ons ook om risico's adequaat te beheersen en rekening te houden met de belangen van alle betrokkenen, zoals die van onze aandeelhouders, medewerkers en opdrachtgevers.

Croonwolter&dros B.V. is een besloten vennootschap. TBI Techniek B.V. te Rotterdam is de enig directe aandeelhouder. De ultieme en enig aandeelhouder is Stichting TBI.

De statutaire directie is verantwoordelijk voor het bestuur van de onderneming. De statutaire directie ontwikkelt de visie en het beleid en stelt deze vast, evenals de daaruit voortvloeiende missie, strategie en doelstellingen en geeft sturing aan de dagelijkse bedrijfsactiviteiten gericht op de realisatie van de doelstellingen. De statutaire directie is verantwoordelijk voor de continuïteit van de onderneming, de daaruit voortvloeiende resultaatsontwikkeling en de maatschappelijke aspecten. Bovendien is de statutaire directie verantwoordelijk voor naleving van alle relevante wet- en regelgeving, voor de beheersing van de risico's die zijn verbonden aan de ondernemingsactiviteiten en voor de financiering van de vennootschap. De statutaire directie oefent zijn bestuursbevoegdheid als college uit: de leden besluiten gezamenlijk over alle aangelegenheden die voor de vennootschap van wezenlijke betekenis zijn. Ieder lid is individueel verantwoordelijk voor de deugdelijke uitoefening van de die taken die hem / haar zijn toebedeeld. Deze taken worden na onderling overleg door de leden van de statutaire directie verdeeld. De taakverdeling, en ook ieder wijziging hierin, wordt vooraf ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Commissarissen.

De Raad van Commissarissen van Croonwolter&dros B.V. houdt toezicht op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met de vennootschap verbonden onderneming. Ook ziet hij toe op het functioneren van de statutaire directie als zodanig en op het gevoerde beleid van de statutaire directie. Daarnaast staat hij de statutaire directie met advies terzijde. Om dit takenpakket adequaat uit te kunnen oefenen ontvangt de Raad van Commissarissen tijdig alle daarvoor benodigde informatie van de statutaire directie. De Raad van Commissarissen telt thans twee leden. Op 1 maart 2018 zal de heer ir. A.J.H. van Breukelen als lid tot de Raad van Commissarissen toegetreden. De leden van de Raad van Commissarissen ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoeding ten laste van de vennootschap.

De aandeelhouder benoemt de externe accountant en verstrekt deze de opdracht om de jaarrekening, die is opgemaakt door de statutaire directie, te controleren. De Raad van Commis-

sarissen, de statutaire directie en de accountant hebben maatregelen genomen om de objectiviteit en onafhankelijkheid van de externe accountant (PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.) te waarborgen. Deze maatregelen leiden ertoe dat de accountant voornamelijk controlewerkzaamheden verricht en beperkt (belasting)advieswerkzaamheden verleent. De accountant brengt verslag uit aan de statutaire directie en de Raad van Commissarissen over de maatregelen die zij genomen heeft om te voldoen aan de professionele en wettelijke eisen voor het waarborgen van haar onafhankelijke positie ten opzichte van Croonwolter&dros B.V.

Onze financiële verslaggeving is gebaseerd op de uitgangspunten van de toepasselijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Voor de interpretatie van de wettelijke bepalingen vindt toetsing plaats aan de hand van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving die van toepassing zijn op de verslagjaren die beginnen op of na 1 januari 2017. Voor de financiële verslaggeving moeten de TBI-ondernemingen, waaronder Croonwolter&dros B.V., de rapportage richtlijnen volgen van TBI Holdings B.V. Deze zijn vastgelegd in onder andere het TBI Handboek Verslaggeving.

VOORUITZICHTEN

Wij kijken met vertrouwen uit naar 2018. De economie groeit en de omvang en kwaliteit van onze orderportefeuille heeft zich goed ontwikkeld. De utiliteitsmarkt zal naar verwachting in 2018 verder aantrekken. Wij verwachten groeimogelijkheden door verder in te spelen op de toenemende multidisciplinaire vraag en kansen in de industriële en infrasector. In 2018 blijft er geïnvesteerd worden in de verbetering van onze projectbeheersing, kostenoptimalisatie en blijven wij investeren in het ontwikkelen van innovatieve oplossingen op het gebied van product-, proces- en/of conceptontwikkeling. De synergie-effecten door multidisciplinaire samenwerking binnen het TBI-concern worden steeds meer en beter benut en stellen ons in staat op een onderscheidende manier in te spelen op de steeds complexere vragen van onze opdrachtgevers. Een uitstekende basis voor groei, die wordt versterkt door onze solide financiële positie. Optimalisatie van onze bedrijfsactiviteiten door middel van acquisities respectievelijk desinvesteringen blijft onze aandacht houden. We verwachten dat de omvang van het personeelsbestand in 2018 op het niveau van eind 2017 zal liggen.

Op basis van de omvang van de orderportefeuille en de huidige marktomstandigheden zal Croonwolter&dros B.V. in 2018 naar verwachting ruim een half miljard euro aan bedrijfsopbrengsten realiseren. Croonwolter&dros B.V. verwacht een verbetering van het bedrijfsresultaat te realiseren.

In 2018 wordt voornamelijk geïnvesteerd in inrichting van het nieuwe hoofdkantoor in Rotterdam en andere vaste bedrijfsmiddelen, zoals gereedschappen en automatisering.

TEN SLOTTE

De herstellende economie alsmede de positionering van Croonwolter&dros B.V. in de voor haar relevante markten, geeft ons alle vertrouwen dat de onderneming een solide basis heeft en de juiste koers vaart om toekomstige uitdagingen aan te kunnen.

Wij danken iedereen die het afgelopen jaar aan Croonwolter&dros B.V. heeft bijgedragen met inzet, kennis, kunde, ervaring en vakmanschap. En wij danken onze opdrachtgevers, partners en aandeelhouder voor hun steun en vertrouwen.

De Directie
Rotterdam, 22 februari 2018

Jaarrekening 2017

Geconsolideerde balans per 31 december 2017

(vóór resultaatbestemming)

Bedragen in duizenden euro's	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Immateriële vaste activa [1]	162	267
Materiële vaste activa [2]	7.983	19.238
Financiële vaste activa [3]	1.236	1.151
	9.381	20.656
Vlottende activa		
Vorraden [4]	437	599
Onderhanden projecten in opdracht van derden [5]	16.139	25.502
Vorderingen [6]	107.753	117.259
Liquide middelen [7]	52.371	38.105
	176.700	181.465
Totaal activa	186.081	202.121
Groepsvermogen		
Eigen vermogen [8]	55.492	77.590
Aandeel derden [8]	68	97
	55.560	77.687
Voorzieningen [9]	5.450	4.254
Langlopende schulden	0	0
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	125.071	120.180
Totaal passiva	186.081	202.121

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2017

Bedragen in duizenden euro's	2017	2016
Netto-omzet	647.259	935.384
Wijziging in balanswaarde onderhanden projecten	-144.508	-344.536
Bedrijfsopbrengsten [11]	502.751	590.848
Bedrijfslasten		
Kosten van grond- en hulpstoffen	-142.774	-207.617
Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten	-121.840	-93.865
Lonen en salarissen [12]	-137.090	-158.468
Sociale lasten	-23.153	-27.464
Pensioenlasten [13]	-15.536	-15.982
Afschrijving immateriële en materiële vaste activa [14]	-6.228	-6.571
Bijzondere waardevermindering vlottende activa	0	0
Overige bedrijfskosten [15]	-65.340	-86.137
	-511.961	-596.104
Bedrijfsresultaat	-9.210	-5.256
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	362	414
Rentelasten en soortgelijke kosten	-63	-168
Resultaat voor belastingen	-8.911	-5.010
Belastingen over het resultaat [16]	1.812	913
Resultaat uit deelnemingen [17]	120	181
Resultaat na belastingen	-6.979	-3.916
Aandeel van derden in resultaat groepsmaatschappijen	26	-2
Nettoresultaat	-6.953	-3.918

Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen*

Bedragen in duizenden euro's	Geplaatst kapitaal	Agio reserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Onverdeelde winsten	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10	-	-	-	-	10
Inbreng aandelen	-	81.746	1.842	-1.842	-	81.746
Resultaat 2016	-	-	-	-	-3.918	-3.918
Koersverschillen	-	-	-248	-	-	-248
Overige mutaties	-	-	104	-104	-	-
Stand per 31 december 2016	10	81.746	1.698	-1.946	-3.918	77.590
Resultaatbestemming 2016	-	-	-	-3.918	3.918	-
Dividend	-	-	-	-15.000	-	-15.000
Resultaat 2017	-	-	-	-	-6.953	-6.953
Koersverschillen	-	-	-145	-	-	-145
Overige mutaties	-	-	-741	741	-	-
Stand per 31 december 2017	10	81.746	812	-20.123	-6.953	55.492

*] Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Geconsolideerd overzicht totaalresultaat

Bedragen in duizenden euro's	2017	2016
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen	-6.953	-3.918
Herwaardering materiële vaste activa	-	-
Omrekenverschillen buitenlandse deelnemingen	-145	-248
Gerealiseerde herwaarderingen ten laste van het eigen vermogen	-	-
Totaal van de rechtstreekse mutatie in het eigen vermogen van de groep	-145	-248
Totaalresultaat van de groep	-7.098	-4.166

Kasstroomoverzicht 2017

De cijfers van Croonwolver&dros B.V. worden in de geconsolideerde jaarcijfers van TBI Holdings B.V. opgenomen. Deze zijn terug te vinden op de website van TBI. Op grond van RJ 360.104 is gebruik gemaakt van de vrijstelling voor het opnemen van een kasstroomoverzicht.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2017

ALGEMEEN

Croonwolter&dros B.V. is statutair gevestigd in Rotterdam, Nederland. Het hoofdkantoor is gevestigd aan Marten Meesweg 25 te Rotterdam. Croonwolter&dros B.V. is in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel ingeschreven onder nummer 64954153.

Croonwolter&dros is gespecialiseerd in elektrotechniek, werktuigbouwkunde, automatisering en informatisering en is actief in de volgende markten: Utiliteit, Industrie, Infra en Marine & Offshore en heeft vestigingen in heel Nederland. Croonwolter&dros B.V. opereert zowel zelfstandig als via samenwerkingsverbanden, voornamelijk in de Nederlandse markt. Daarnaast heeft Croonwolter&dros B.V. dochterondernemingen in de Verenigde Staten van Amerika, Polen, Nederlandse Antillen (Aruba) en het Verenigd Koninkrijk.

Croonwolter&dros B.V. maakt deel uit van een groep ondernemingen met aan het hoofd TBI Holdings B.V., statutair gevestigd in Rotterdam, Nederland. De jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. is opgenomen in de jaarrekening van TBI Holdings B.V., te Rotterdam.

JURIDISCHE FUSIE

Op 1 januari 2016 is Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam opgericht door TBI Techniek B.V. uit Rotterdam. Op 4 januari 2016 heeft TBI Techniek B.V. alle aandelen in haar dochterondernemingen Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. te Amersfoort en Croon Elektrotechniek B.V. te Rotterdam tegen boekwaarde verkocht aan Croonwolter&dros B.V. De verkoop volgde uit het voornemen om de drie genoemde ondernemingen te laten fuseren tot één onderneming, te weten Croonwolter&dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 is deze zgn. juridische fusie daadwerkelijk gerealiseerd. Met terugwerkende kracht per 1 januari 2017 is ook CWF B.V. te Amersfoort. Ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V.

Na de totstandkoming van de fusie, effectief per 1 januari 2017, heeft Croonwolter&dros B.V. alle aandelen in Comfort Partners B.V. (voorheen Wolter & Dros Woningbouw B.V.) tegen boekwaarde verkocht aan TBI Techniek B.V. De balans per 31 december 2016 en de financiële resultaten 2016 zijn geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening van

Croonwolter&dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. tevens de woningbouwactiviteiten van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V. verkocht. De verkoop omvat de overdracht van nieuwbouw-, verhuur- en onderhoudscontracten met een totale (jaarlijkse) omvang van circa 10 miljoen bedrijfsopbrengsten. Daarnaast zijn medewerkers (74 fte's) vanuit Croonwolter&dros B.V. in dienst getreden bij Comfort Partners B.V. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden.

GRONDSLAGEN VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

PRESENTATIE JAARREKENINGGEGEVENS

De jaarrekening is gebaseerd op de vigerende bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Voor de interpretatie van de wettelijke bepalingen vindt toetsing plaats aan de hand van de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, die definitief van toepassing zijn op de verslagjaren op of na 1 januari 2017.

De enkelvoudige jaarrekening wordt conform artikel 402 van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek op vereenvoudigde wijze opgesteld.

De grondslagen van de financiële verslaggeving zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

De in de jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de vennootschap.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de valuta van de economische omgeving waarin de onderneming de bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent (de functionele valuta). Alle financiële informatie luidt in duizenden euro's, tenzij anders vermeld. In de balans en de winst-en-verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

CONSOLIDATIE

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van Croonwolter&dros B.V., van de groepsmaatschappijen waarin Croonwolter&dros B.V. meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Croonwolter&dros B.V. op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap inzake het bestuur en het financiële beleid en andere rechtspersonen waarop Croonwolter&dros B.V. een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft. In het algemeen betreft het deelnemingen waarin het belang meer dan 50 procent bedraagt. De activa en passiva, alsook de resultaten van deze ondernemingen worden voor honderd procent in de consolidatie opgenomen. Het belang van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Deelnemingen in combinaties – dat zijn deelnemingen waarin op basis van een samenwerkingsovereenkomst de zeggenschap gezamenlijk met derden wordt uitgeoefend – worden proportioneel in de consolidatie opgenomen. Looptijd en rechtsvorm zijn hierbij niet van belang. Indien aannemingscombinaties worden uitgeoefend in de vorm van een vennootschap onder firma wordt rekening gehouden met hoofdelijke aansprakelijkheid, indien en voor zover daartoe aanleiding bestaat op grond van de financiële positie van de combinatie en/of van één of meer van de partners daarin.

Onderlinge vorderingen en schulden en de resultaten op transacties tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties buiten de groep zijn geëffectueerd.

Een lijst van deelnemingen als bedoeld in de artikelen 379 en 414 van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is opgenomen op pagina 55 van dit verslag.

ACQUISITIES EN DESINVESTERINGEN VAN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

Activa, verplichtingen, resultaten en kasstromen van verkregen deelnemingen worden in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt vanaf de overnamedatum. De overnamedatum is het moment dat feitelijk overheersende zeggenschap op het zakelijke en financiële beleid van de betreffende deelnemingen kan worden uitgeoefend. De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden afgestoten. Resultaten van in het verslagjaar afgestoten deelnemingen worden verwerkt tot aan het moment dat geen overheersende zeggenschap op het beleid meer kan worden uitgeoefend.

In 2017 zijn de volgende vennootschappen verkregen of opgericht

- Duurzame Energie B.V. (100%), te Rotterdam. De vennootschap is op 16 oktober 2017 opgericht en sindsdien worden de balans en de resultaten van deze vennootschap geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage aan het resultaat geleverd.
- L2T Maintenance B.V. (50%) te Apeldoorn. De vennootschap is op 30 januari 2017 opgericht en sindsdien worden de balans en de resultaten van deze vennootschap geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage aan het resultaat geleverd.

In 2017 zijn de volgende vennootschappen afgestoten of geliquideerd

- Comfort Partners B.V. (100%) te Amersfoort. De vennootschap is op 3 januari 2017 verkocht aan de directe moedermaatschappij TBI Techniek B.V. te Rotterdam. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden. De balans en resultaten van Comfort Partners B.V. worden sinds 1 januari 2017 niet langer geconsolideerd.
- HVL B.V. (100%) te Eindhoven. De vennootschap is op 30 november 2017 geliquideerd en wordt sindsdien niet langer geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage aan het resultaat geleverd.
- Stolk Elektrotechnisch Wikkeldrijf B.V. (100%) te Hoogerheide. De vennootschap is op 30 november 2017 geliquideerd en wordt sindsdien niet langer geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage

aan het resultaat geleverd.

- TBI Direct B.V. (100%) te Amersfoort

De vennootschap is op 30 november 2017 geliquideerd en wordt sindsdien niet langer geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage aan het resultaat geleverd.

- Walco B.V. (100%) te Spijkenisse

De vennootschap is op 30 november 2017 geliquideerd en wordt sindsdien niet langer geconsolideerd. In 2017 heeft deze vennootschap een verwaarloosbare bijdrage aan het resultaat geleverd.

VERBONDEN PARTIJEN

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Croonwolter&dros B.V. heeft de volgende verbonden partijen: de aandeelhouder, groepsmaatschappijen, de leden van de directie, sleutelfunctionarissen in het management, nauwe verwanten en de leden van de Raad van Commissarissen. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

VREEMDE VALUTA

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetair activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend in de functionele valuta tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de winst-en verliesrekening.

Niet monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Omrekenings-

verschillen van de netto-investering in een buitenlandse deelneming worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht in de wettelijke reserve omrekeningsverschillen.

WAARDERING

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING VAN VASTE ACTIVA

Op elke balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde, waarbij de realiseerbare waarde de hoogste waarde is van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Daarnaast wordt op elke balansdatum beoordeeld of er omstandigheden bestaan die zouden kunnen leiden tot een terugname van een eerdere waardevermindering.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief, zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Onder de immateriële vaste activa zijn onder andere begrepen uitgaven voor interne ontwikkelingsprojecten voor de productie van nieuwe of wezenlijk verbeterde producten en processen. Deze uitgaven kunnen worden geactiveerd indien het product of proces technisch en commercieel haalbaar is. De geactiveerde kosten worden gewaardeerd tegen kostprijs en worden lineair afgeschreven waarbij rekening wordt gehouden met een geschatte gebruiksduur van 5 jaar of, indien dit beter aansluit bij de economische realiteit, afgeschreven naar rato van de met de ontwikkeling samenhangende geproduceerde eenheden. Voor geactiveerde

ontwikkelingskosten wordt een wettelijke reserve aangehouden. Kosten van immateriële vaste activa anders dan intern gegeeneerde activa, waaronder octrooien en licenties, worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs en lineair afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur met een maximum van 20 jaar.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een immaterieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de betreffende paragraaf.

Goodwill is gedefinieerd als het positieve verschil tussen de verkrijgingsprijs en de nettovermogenswaarde van de verworven kapitaalbelangen. Goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven over de economische levensduur (10 jaar). De verkrijgingsprijs bestaat uit de koopsom die betaald wordt voor de overname waaraan toegevoegd de eventuele kosten die direct toerekenbaar zijn aan de overname. De nettovermogenswaarde van de deelneming wordt bepaald door de activa, voorzieningen en de schulden van de deelneming te waarderen en het resultaat te berekenen op dezelfde grondslagen als die van Croonwolter&dros B.V.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De waarderingsgrondslag voor materiële vaste activa is verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten- of vervaardigingsprijs of indien lager de bedrijfswaarde. Materiële vaste activa worden lineair op basis van de geschatte gebruiksduur afgeschreven.

De hierbij behorende jaarlijkse afschrijvingspercentages zijn als volgt:

Terreinen	0 procent
Bedrijfsgebouwen	2½ tot 10 procent
Materieel, machines en installaties	10 tot 20 procent
Andere vaste bedrijfsmiddelen	20 procent

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf. De kosten van groot onderhoud komen direct

ten laste van het boekjaar waarin het groot onderhoud plaatsvindt, tenzij duidelijk sprake is van verlenging van de levensduur van het actief. In dat geval worden de kosten geactiveerd en naar rato van de resterende levensduur afgeschreven.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd op nettovermogenswaarde volgens de grondslagen van financiële verslaggeving van Croonwolter&dros B.V.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaarding worden de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening, uitgaande van de waarden bij eerste waardering.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Met op de balansdatum opgetreden waardeverminderingen wordt rekening gehouden. Indien het eigen vermogen van een deelneming negatief wordt, wordt de deelneming gewaardeerd op nihil en wordt het aandeel in het negatieve eigen vermogen in mindering gebracht op de vorderingen op de desbetreffende deelneming, respectievelijk wordt indien noodzakelijk een voorziening getroffen.

De onder financiële vaste activa opgenomen verstrekte leningen en overige vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er bij de verstrekking van leningen sprake is van disagio of agio, wordt dit gedurende de looptijd ten gunste respectievelijk ten laste van het resultaat gebracht als onderdeel van de effectieve rente. Ook transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering en als onderdeel van de effectieve rente ten laste van het resultaat gebracht. Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de winst-en-verliesrekening.

VOORRADEN

De voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd op historische kostprijs of lagere opbrengstwaarde, rekening houdend met een waardecorrectie voor incourantheid onder toepassing van de Fifo-methode.

De voorraden goederen in bewerking, halffabricaten, gereed product en handelsgoederen worden gewaardeerd op vervaardigingsprijs of lagere opbrengstwaarde. De vervaardigingsprijs omvat alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging, alsmede gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. Onder de kosten van vervaardiging vallen directe loonkosten en toeslagen voor aan de productie gerelateerde indirecte vaste en variabele kosten.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

De onderhanden projecten in opdracht van derden bestaan uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, toegerekende winst, en indien van toepassing, verwerkte verliezen en reeds gedeclareerde termijnen. Onderhanden projecten worden afzonderlijk in de balans onder vlottende activa gepresenteerd. Indien per saldo sprake is van een negatief saldo dan wordt dit saldo gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

VORDERINGEN

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. De vorderingen worden na eerste verwerking opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, welke in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde, rekening houdend met de effectieve rentevoet en onder aftrek van een waardecorrectie wegens oninbaarheid.

LIQUIDE MIDDELEN

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden opgenomen voor alle in rechte afdwingbare dan wel feitelijke verplichtingen als gevolg van een gebeurtenis voor balansdatum en waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van geldmiddelen nodig is en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar schatting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Eventueel ontvangen vergoedingen van derden worden in mindering gebracht op de voorziening.

Latente belastingvorderingen- en verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen- en verplichtingen geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het verslagjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden. Latente belastingvorderingen worden in mindering op de voorziening gebracht en gewaardeerd indien in redelijkheid kan worden aangenomen dat realisatie binnen de fiscale termijnen zal kunnen plaatsvinden. Belastinglatenties worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

De voorziening voor jubileumverplichtingen omvat de contante waarde van de uitkeringen aan de medewerkers inzake jubilea. Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met een vertrek kans van de medewerkers en een rekenrente van 3,0 procent (2016: 3,0 procent).

De voorziening voor garantieverplichtingen dient ter dekking van garantiekosten op opgeleverde projecten. De hoogte van de voorziening wordt gebaseerd op per balansdatum bekende, specifieke garantieproblemen.

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen als op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie of, als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen, die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de onderneming.

De overige voorzieningen betreffen onder meer voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen uit geschillen en rechtsgedingen en milieurisico's.

SCHULDEN

Schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio onder aftrek van transactiekosten.

De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden: kredietinstellingen.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN FINANCIËLE RISICOBEBEERSING

In de normale bedrijfsuitoefening maakt Croonwolter&dros B.V. gebruik van verschillende financiële instrumenten. Het betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, zoals liquide middelen, debiteuren en overige vorderingen en rentedragende leningen, crediteuren en overige schulden. Croonwolter&dros B.V. maakt geen gebruik van valutatermijncontracten en/of valutaopties en handelt niet in deze financiële derivaten.

Op balansdatum wordt voor financiële instrumenten beoordeeld of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt Croonwolter&dros B.V. de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen en verwerkt dit direct in de winst- en verliesrekening. Financiële instrumenten stellen Croonwolter&dros B.V. bloot aan krediet- of marktrisico's.

De markt- en kredietrisico's betreffen met name financiële risicofactoren ten aanzien van valuta, prijs, rente, kasstroom, krediet en liquiditeit. Deze financiële risico's zijn niet bijzonder of afwijkend van wat in de branche gebruikelijk kan worden geacht. Croonwolter&dros B.V. kent een strikt beleid, dat erop is gericht deze risico's zoveel als mogelijk te beperken en te beheersen.

MARKTRISICO

Valutarisico

Het overgrote deel van de activiteiten wordt gerealiseerd in Nederland en/of met landen uit de Eurozone. De uit deze activiteiten voortvloeiende transacties worden in de regel afgewikkeld in euro's (functionele valuta). Hierdoor is het valutarisico beperkt. Het gerelateerde translatierisico wordt niet afgedekt.

Prijrisico

De prijsrisico's hangen samen met de inkoop van grond- en hulpstoffen en het uitbesteden van werken en bestaat uit het verschil tussen de marktprijs ten tijde van de aanbesteding of het offreren van een project en ten tijde van de feitelijke uitvoering ervan. Het beleid van Croonwolter&dros B.V. is erop gericht om bij de aanbesteding of het offreren van grote projecten met de opdrachtgever de mogelijkheid tot indexatie overeen te komen of als dat niet mogelijk is door in een vroegtijdig stadium de prijzen en voorwaarden met de belangrijkste leveranciers en onderaannemers vast te leggen. Daarnaast wordt ernaar gestreefd om het prijsrisico te beheersen door gebruik te maken van raamcontracten, offertes van leveranciers en hoogwaardige informatiebronnen.

Rente- en kasstroomrisico

Croonwolter&dros B.V. loopt rente- en kasstroomrisico over de rentedragende vorderingen en schulden. Voor vorderingen en schulden met variabel rentende renteafspraken loopt de onderneming risico's ten aanzien van toekomstige kasstromen. Gelet op het rente- en risicoprofiel van de rentedragende leningen is het niet noodzakelijk geacht om het renterisico door middel van afgeleide financiële instrumenten af te dekken.

KREDIETRISICO

Kredietrisico is het risico van financieel verlies indien een afnemer de aangegane contractuele verplichting niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op opdrachtgevers. Croonwolter&dros B.V. voert een actief beleid om een concentratie van kredietrisico's waar mogelijk te beperken. Ter beheersing van dit risico wordt gebruik gemaakt van informatie van erkende instellingen die zich op het leveren van kredietinformatie hebben toegelegd. Continue bewaking van het kredietrisico vormt onderdeel van het debiteurenbeheer. Waar noodzakelijk worden risico's afgedekt door middel van bankgaranties, vooruitbetalingen en overige zekerheden.

De per balansdatum aanwezige handelsdebiteuren bevatten geen belangrijke concentratie van vorderingen in bepaalde marktsectoren. Daarnaast betreft een deel van de debiteuren de Nederlandse overheidssector.

De liquide middelen van Croonwolter&dros B.V. worden ondergebracht bij diverse banken. Croonwolter&dros B.V. beperkt het kredietrisico van liquide middelen aangehouden bij deze banken, door de keuze van Croonwolter&dros B.V. met betrouwbare banken zaken te doen.

Liquiditeitsrisico

Door het projectmatige karakter van de activiteiten van Croonwolter&dros B.V. varieert het gebruik van operationele geldmiddelen sterk. Croonwolter&dros B.V. voorziet in zijn werkkapitaalbehoefte via TBI Holdings B.V., die optreedt als intern bankier.

BEPALING VAN HET RESULTAAT

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengst-waarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

BEDRIJFSOPBRENGSTEN

De bedrijfsopbrengsten omvatten het saldo van de opbrengsten (exclusief omzetbelasting) van de in het boekjaar gereedgemaakt en aan derden opgeleverde werken (netto-omzet), verhoogd of verlaagd met de wijziging in de balanswaarde onderhanden projecten, geleverde goederen en diensten.

Voor onderhanden projecten, waarvan het resultaat op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten en projectkosten verwerkt in de winst-en-verliesrekening naar rato van de verrichte prestaties per balansdatum. De voortgang van de verrichte prestaties wordt bepaald op basis van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. Als het resultaat (nog) niet op betrouwbare wijze kan worden ingeschat, dan worden de opbrengsten in de winst-en-verliesrekening verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. De projectkosten worden dan verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode waarin ze zijn gemaakt.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de projectopbrengsten en projectkosten. Bij de grote stroom kleinere projecten met veelal een looptijd korter dan één jaar wordt het resultaat genomen bij oplevering van het project. Deze methodiek heeft geen invloed van materiële betekenis op het vermogen en het resultaat.

Projectopbrengsten zijn de contractueel overeengekomen opbrengsten en opbrengsten uit hoofde van meer- en minderwerk, claims en vergoedingen indien en voor zover het waarschijnlijk is dat deze worden gerealiseerd en ze betrouwbaar kunnen worden bepaald. Projectkosten zijn de direct op het project betrekking hebbende kosten, die in het algemeen aan projectactiviteiten toegerekend en toegewezen kunnen worden en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend. Projectkosten bestaan voornamelijk uit materialen, diensten van derden en onderaanneming, lonen en sociale lasten, verhoogd met opslagen ter dekking van algemene kosten.

Indien het waarschijnlijk is dat de totale projectkosten de totale projectopbrengsten overschrijden, dan worden de verwachte verliezen onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verwerkt. De voorziening voor het verlies maakt deel uit van de post onderhanden projecten.

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt wanneer alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overdragen aan de koper.

Verantwoording van opbrengsten uit levering van diensten gebeurt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

BEDRIJFSLASTEN

De bedrijfslasten worden bepaald op historische basis. Bij de bepaling van de kosten van grond- en hulpstoffen wordt in het algemeen de Fifo-methode gebruikt. Leveringen binnen het concern worden tegen marktconforme prijzen verrekend.

Uitgaven voor ontwikkeling zijn slechts geactiveerd indien het waarschijnlijk is dat het ontwikkelingsproject technisch en commercieel succesvol zal zijn (dat wil zeggen dat economi-

sche voordelen zullen worden behaald) en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

OPERATIONELE LEASING

Leasecontracten, waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn bij derden ligt, worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

PERSONEELSBELONINGEN

De kosten voortvloeiend uit personeelsbeloningen zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers. Andere personeelsbeloningen, met uitzondering van jubileumuitkeringen, worden in het jaar van uitkering ten laste van het resultaat gebracht.

De kosten voortvloeiend uit pensioenregelingen zijn in principe gelijk aan de over die periode aan pensioenfonds en verzekeringsmaatschappijen verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door de fondsen respectievelijk verzekeringsmaatschappijen of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van de fondsen, verzekeringsmaatschappijen en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met de fondsen, verzekeringsmaatschappijen, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

AFSCHRIJVINGEN OP IMMATERIËLE EN MATERIËLE VASTE ACTIVA

Immateriële en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief, waarbij zo nodig rekening is gehouden met een restwaarde.

RENTEBATEN EN -LASTEN

De rentebaten en -lasten hebben betrekking op interest en overige financieringslasten en worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

KOERSVERSCHILLEN

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen.

RESULTAAT UIT DEELNEMINGEN

Het resultaat van niet-geconsolideerde deelnemingen wordt bepaald op een met het belang van Croonwolter&dros B.V. overeenkomend deel van de resultaten gedurende het verslagjaar, na aftrek van de daarop betrekking hebbende belastingen. Dividenden worden verwerkt indien het recht daarop is verkregen.

BELASTINGEN OVER HET RESULTAAT

Belastingen over de winst worden bepaald op basis van het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening rekening houdend met fiscale faciliteiten zoals verliescompensatie en deelnemingsvrijstelling. Baten uit hoofde van verliescompensatie worden in aanmerking genomen zodra compensatie voorzwaarbaar is.

Croonwolter&dros B.V. vormt, samen met haar aandeelhouder en diverse in Nederland gevestigde groepsmaatschappijen, een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Op grond van wettelijke bepalingen zijn alle leden van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden van deze fiscale eenheid. Binnen de fiscale eenheid wordt de belastinglast van iedere entiteit bepaald als ware deze zelfstandig belastingplichtig. Verrekening vindt plaats in rekening-courant.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Bedragen in duizenden euro's

[1] IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	Totaal
Stand per 1 januari 2017	
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	1.245
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-978
Boekwaarde	267
Mutaties in de boekwaarde	
Investerings	-
Desinvesteringen	-20
Afschrijvingen	-85
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	-
Herrubriceringen	-
Saldo	-105
Stand per 31 december 2017	
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	1.146
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-984
Boekwaarde	162

[2] MATERIËLE VASTE ACTIVA	Bedrijfs- gebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Vooruit- betalingen e.d.	Totaal
Stand per 1 januari 2017					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	12.663	1.108	53.204	-	66.975
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-8.173	-1.009	-38.555	-	-47.737
Boekwaarde	4.490	99	14.649	-	19.238
Mutaties in de boekwaarde					
Investerings	376	26	3.611	2.063	6.076
Desinvesteringen	-12	-	-8.234	-	-8.246
Afschrijvingen	-868	-55	-5.220	-	-6.143
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	-1.376	357	-1.923	-	-2.942
Saldo	-1.880	328	-11.766	2.063	-11.255
Stand per 31 december 2017					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	7.925	2.470	31.286	2.063	43.744
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-5.315	-2.043	-28.403	-	-35.761
Boekwaarde	2.610	427	2.883	2.063	7.983

De deconsolidatie van € 2,9 miljoen is gevolg van de verkoop per 1 januari 2017 van de aandelen van Comfort Partners B.V. aan TBI Techniek B.V. Met ingang van 1 januari 2017 worden de balans en de resultaten van Comfort Partners B.V. niet langer geconsolideerd in de balans en de resultaten van Croonwolter&dros B.V. De desinvestering van € 8,2 miljoen heeft voor € 7,9 miljoen betrekking op de verkoop van activa, tegen boekwaarde, aan TBI SSC-ICT Diensten B.V. De verkoop heeft eind december 2017 plaatsgevonden en de verkoopopbrengst is nog in 2017 afgerekend. Onder de vooruitbetalingen zijn activa in aanbouw begrepen van € 2,1 miljoen, dit heeft betrekking op de investeringen in het nieuwe kantoorpand van Croonwolter&dros B.V. aan Marten Meesweg 25 te Rotterdam. De activa zal begin 2018 in gebruik worden genomen.

[3] FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2017	31 december 2017
Niet geconsolideerde deelnemingen	1.236	1.151
Overige financiële vaste activa	-	-
	1.236	1.151

Niet geconsolideerde
deelnemingen

Stand per 1 januari 2017

Boekwaarde		1.151
------------	--	--------------

Mutaties in de boekwaarde

Investerings	-	
Desinvesteringen	-	
Ontvangen winstuitkeringen en dividenden	-69	
Aandeel resultaat boekjaar	120	
Overige mutaties	34	
Saldo		85

Stand per 31 december 2017

Boekwaarde		1.236
------------	--	--------------

De niet geconsolideerde deelnemingen betreffen:

Naam	Vestigingsplaats	Aandeel in het kapitaal (%)
An-Elec Sp. z.o.o.	Gdynia, Polen	40
DES Sp. z.o.o.	Krakau, Polen	40
B&D Croon-IC LLC	Midland Texas, Verenigde Staten van Amerika	50

[4] VOORRADEN

	31 december 2017	31 december 2016
Grond- en hulpstoffen	437	599
	437	599

[5] ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

Per 31 december zijn de onderhanden projecten in opdracht van derden als volgt te verdelen:

Onderhanden projecten in opdracht van derden	31 december 2017	31 december 2016
Kosten inclusief naar rato van voortgang genomen winst, verminderd met voorzieningen voor verliezen	709.094	805.101
Af: Gedeclareerde termijnen	-692.955	-779.599
	16.139	25.502
Verantwoord onder de kortlopende schulden	-	-
Saldo	16.139	25.502

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2017	31 december 2016
Saldo onderhanden projecten derden groter dan gedeclareerde termijnen	141.938	149.372
Saldo onderhanden projecten derden kleiner dan gedeclareerde termijnen	-125.799	-123.870
	16.139	25.502

Het saldo kosten en de gedeclareerde termijnen omvat nog niet gefactureerde productie aan opdrachtgevers respectievelijk financieringen door opdrachtgevers, waartegenover verplichtingen staan.

[6] VORDERINGEN

	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	75.977	82.716
Groepsmaatschappijen	12.059	15.117
Vennootschapsbelasting	3.064	2.668
Omzetbelasting	811	4.792
Overige vorderingen en overlopende activa	15.842	11.966
	107.753	117.259

De vorderingen hebben grotendeels een looptijd van minder dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopend karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Op de debiteuren is een voorziening voor dubieuze debiteuren in mindering gebracht van € 1,6 miljoen (31 december 2016: 1,2 miljoen).

[7] LIQUIDE MIDDELEN

	31 december 2017	31 december 2016
Kas en banktegoeden	19.654	16.087
Deposito's	20	3
Geldmiddelen bij TBI Holdings B.V.	32.697	22.015
	52.371	38.105

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de groep, behoudens een bedrag van € 10,3 miljoen (2016: € 6,6 miljoen) in vennootschappen onder firma en proportioneel geconsolideerde deelnemingen. Verder zijn onder de Nederlandse banktegoeden de saldi van geblokkeerde G-rekeningen tot een bedrag van circa € 2,1 miljoen begrepen (31 december 2016: € 1,7 miljoen). De deposito's hebben een looptijd van korter dan één jaar.

In beginsel worden de voor de dagelijkse bedrijfsvoering niet benodigde geldmiddelen geplaatst bij TBI Holdings B.V. die optreedt als intern bankier. De rentevergoeding die over het - dagelijkse opvraagbare - rekening-courant tegoed wordt berekend, is gebaseerd op de rente van de Europese Centrale Bank vermeerderd met een opslag. De gemiddelde rente over 2017 bedroeg 1,5 procent (2016: 1,5 procent).

[8] EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen wordt in de toelichting op de balans in de enkelvoudige jaarrekening nader toegelicht.

[9] VOORZIENINGEN

	Latente belasting- verplichtingen	Jubileum- verplichtingen	Garantie- verplichtingen	Reorganisatie	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2017	131	2.656	557	463	447	4.254
Mutaties in 2017						
Toevoegingen	12	150	-	5.283	-	5.445
Onttrekkingen	-	-320	-557	-3.206	-	-4.083
Aanpassing disconteringsvoet	-	-	-	-	-	-
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	-	-166	-	-	-	-166
Vrijgevallen bedragen	-	-	-	-	-	-
Saldo	12	-336	-557	2.077	-	1.196
Stand per 31 december 2017	143	2.320	-	2.540	447	5.450

De deconsolidatie van € 0,166 miljoen is voornamelijk veroorzaakt door de verkoop van de aandelen van Comfort Partners B.V. per 1 januari 2017. De overige voorzieningen zijn met name getroffen voor de (verwachte) leegstand van gehuurd onroerend goed.

De looptijd van de voorzieningen is als volgt:

(x € 1 miljoen)	31 december 2017			31 december 2016		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar
Voorzieningen	2,9	1,9	0,7	1,5	1,8	1,0

[10] KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

	31 december 2017	31 december 2016
Handelscrediteuren	68.243	62.330
Groepsmaatschappijen	3.986	3.529
Loonheffing	4.753	5.133
Omzetbelasting	10.817	11.656
Onderhanden projecten in opdracht van derden	0	0
Personeelskosten	19.006	20.582
Pensioenpremies	17	97
Overige schulden en overlopende passiva	18.249	16.853
	125.071	120.180

De kortlopende schulden hebben overwegend een looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van een schuld met een betalingsverplichting langer dan één jaar na balansdatum van € 1,2 miljoen (2016: € 3,5 miljoen). De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

TBI Holdings B.V. treedt tegenover haar dochterondernemingen op als bankier. De rentevergoeding die over de rekening-courant schuld wordt berekend, is gebaseerd op de rente van de Europese Centrale Bank vermeerderd met een opslag. De gemiddelde rente over 2017 bedroeg 2,5 procent (2016: 2,5 procent).

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ten behoeve van eigen opdrachten en projecten in deelnemingen zijn per 31 december 2017 garanties en borgstellingen afgegeven van in totaal € 70,5 miljoen (2016: € 55,9 miljoen).

[x € 1 miljoen]	31 december 2017			31 december 2016		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar
Leaseovereenkomsten	8,3	16,5	0,7	9,4	15,6	0,5
Huurovereenkomsten	6,4	19,9	21,2	5,8	18,2	14,8

De verplichtingen uit hoofde van leaseovereenkomsten hebben hoofdzakelijk betrekking op het wagenpark. De verplichtingen uit hoofde van huurovereenkomsten betreffen hoofdzakelijk onroerend goed. De verplichtingen voor 'operational lease' en huur zijn in nominale bedragen en worden over de looptijd van de overeenkomst op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Gedurende het jaar zijn met betrekking tot leaseovereenkomsten de volgende bedragen in de winst- en verliesrekening verwerkt: minimale leasebetalingen € 8,9 miljoen (2016: € 19,8 miljoen).

Croonwolter&dros B.V. en haar groepsmaatschappijen zijn van tijd tot tijd betrokken in rechtsgeschillen. Voor geschillen waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling een uitstroom van middelen nodig is en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat is een voorziening gevormd. Voor de overige geschillen is, mede gebaseerd op juridisch advies, de ondernemingsleiding van mening dat de uitkomst van lopende zaken geen invloed van betekenis zal hebben op de geconsolideerde positie van Croonwolter&dros B.V.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Bedragen in duizenden euro's

[11] NETTO-OMZET

	2017	2016
Geografische spreiding netto-omzet		
Nederland	631.826	918.068
Overige EU-landen	528	1.474
Rest van Europa	0	0
Buiten Europa	14.905	15.842
	647.259	935.384

[12] MEDEWERKERS

	2017	2016
Medewerkers		
De gemiddelde personeelsbezetting in vaste dienstbetrekking luidt:	2.770	3.072

Van het gemiddeld aantal werknemers op fulltime-basis waren in 2017 96 medewerkers werkzaam in het buitenland (2016: 101).

[13] PENSIOENLASTEN

Voor de medewerkers van TBI en haar groepsmaatschappijen gelden – afhankelijk van de relevante cao respectievelijk arbeids-overeenkomst – de pensioenregelingen van de volgende pensioenfondsen) respectievelijk verzekerde regelingen:

- Pensioenfonds Metaal & Techniek
- Verzekerde regelingen:
  - Gedispenseerde bedrijfstakregeling Bouw (voor de tot 1 januari 2012 opgebouwde pensioenen)
  - Ondernemingspensioenregelingen

Het Pensioenfonds Metaal & Techniek betreft een bedrijfstakpensioenfonds. Croonwolter&dros B.V. heeft, in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan het voldoen van toekomstige premies. Evenmin kan Croonwolter&dros B.V. rechten doen gelden op eventuele overschotten in de fondsen. Het voorgaande is ook van toepassing op de verzekerde regelingen die ondergebracht zijn bij een verzekeringsmaatschappij.

Op basis van bovenstaande karakteristieken is het uitgangspunt dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenfondsen respectievelijk verzekeringsmaatschappijen verschuldigde pensioenpremies.

De werknemers van Croonwolter&dros B.V. bouwen pensioen op bij Pensioenfonds Metaal & Techniek. Als gevolg van de lage en licht variërende rente schommelt de dekkingsgraad van Pensioenfonds Metaal & Techniek in 2017 rond de 100 procent. Er hebben in 2017, 2016 en 2015 geen kortingen plaatsgevonden, anders dan in 2014 en 2013, toen de pensioenen met 0,4 procent en 6,3 procent verlaagd zijn. Met ingang van 1 januari 2015 is voor het salaris tussen € 70.000 en € 100.000 (bedragen 2015) een nieuwe excedentregeling geïntroduceerd. Deelname hieraan was in 2015 verplicht en is vanaf 2016 vrijwillig. Croonwolter&dros B.V. heeft ervoor gekozen deze regeling aan de werknemers te blijven aanbieden.

[14] AFSCHRIJVING IMMATERIËLE EN MATERIËLE VASTE ACTIVA

	2017	2016
Afschrijving immateriële vaste activa	85	110
Afschrijving materiële vaste activa	6.143	6.461
	6.228	6.571

Afschrijving immateriële vaste activa

Kosten van ontwikkeling	-	25
Software en licenties	85	85
	85	110

Afschrijving materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen	868	854
Machines en installaties	55	50
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5.220	5.557
	6.143	6.461

[15] OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

	2017	2016
Autokosten	14.224	16.845
Automatiseringskosten	9.268	9.328
Huisvestingskosten	8.473	9.326
Overige personeelskosten	10.812	10.812
Overige kosten	22.563	39.826
	65.340	86.137

[16] BELASTINGEN OVER HET RESULTAAT

Betreft de verschuldigde belasting, te betalen over de in het binnenland en buitenland behaalde resultaten, rekening houdend met de mutatie in de voorziening voor latente vennootschapsbelasting. De verschuldigde belasting is berekend volgens de geldende tarieven, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, permanente verschillen en niet-aftrekbare kosten.

De belastingdruk bedraagt 20,3 procent (2016: 18,2 procent). De relatie tussen de gemiddelde effectieve belastingdruk en het wettelijke vennootschapsbelastingtarief is als volgt:

	2017	2016
Effectieve belastingdruk (%)		
Tarief vennootschapsbelasting (%)	25,0	25,0
Niet-aftrekbare kosten	-1,5	-12,0
Afwijkende buitenlandse belastingdruk	-2,2	3,2
Correctie belastingen voorgaand jaar	-	-
Fiscale faciliteiten, verliescompensatie, e.d. Fiscaal lagere afschrijvingen	-1,0	2,0
	20,3	18,2

[17] RESULTAAT DEELNEMING

Onder het resultaat deelneming zijn opgenomen het resultaat uit niet-geconsolideerde deelnemingen van € 0,12 miljoen (2016: € 0,18 miljoen).

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN UIT VERHOUDINGEN MET GROEPSMAATSCHAPPIJEN

De financiële baten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0,4 miljoen (2016: € 0,4 miljoen). De financiële lasten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen nihil (2016: nihil).

KOSTEN VAN ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

De ten laste van het resultaat over 2017 gebrachte kosten van onderzoek en ontwikkeling met inbegrip van de afschrijvingen van op de balans geactiveerde ontwikkelingskosten bedragen € 0,6 miljoen (2016: € 0,3 miljoen).

BELONINGEN STATUTAIRE DIRECTIE EN RAAD VAN COMMISSARISSEN

In de lonen, salarissen en sociale lasten zijn de bezoldigingen van de bestuurders en voormalige bestuurders begrepen tot een bedrag van € 1,5 miljoen (2016: € 1,2 miljoen). Deze bezoldigingen omvatten de periodiek betaalde beloningen, zoals salarissen, sociale lasten, pensioenlasten alsmede winstdelingen en bonusbetalingen, voor zover deze ten laste zijn gekomen van de vennootschap. De leden van de Raad van Commissarissen ontvangen geen bezoldiging ten laste van de vennootschap.

TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

In 2017 heeft TBI Holdings B.V. bijzondere kosten van New Main B.V. ten laste van het resultaat genomen. Als gevolg hiervan is het bedrijfsresultaat van Croonwolter&dros B.V. € 3,5 miljoen (2016: 9,2 miljoen) hoger uitgekomen. Daarnaast heeft TBI Techniek B.V. de kosten inzake de afwikkeling van een claim (€ 2,7 miljoen) en ten laste van het resultaat genomen en is voorts is door TBI Holdings B.V. een bijdrage aan Croonwolter&dros B.V. verstrekt van circa € 1,0 miljoen voor de in 2017 gemaakte automatiseringskosten. Als gevolg hiervan is het bedrijfsresultaat van Croonwolter&dros B.V. circa € 3,7 miljoen hoger uitgekomen.

ACCOUNTANTSHONORARIA

De accountants honoraria uitgesplitst naar categorie bedroegen:

	2017	2016
Onderzoek van de jaarrekening	250	230
Andere controle-opdrachten	-	4
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-
Andere niet-controlediensten	-	20
	250	254

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de vennootschap en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe onafhankelijke accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2017, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

Enkelvoudige balans per 31 december 2017

(vóór resultaatbestemming)

bedragen in duizenden euro's	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Immateriële vaste activa [1]	162	-
Materiële vaste activa [2]	6.739	1.726
Financiële vaste activa [3]	16.039	81.438
	22.940	83.164
Vlottende activa		
Vorraden [4]	267	-
Onderhanden projecten in opdracht van derden [5]	33.899	-
Vorderingen [6]	84.498	1.555
Liquide middelen [7]	33.924	38
	152.588	1.593
Totaal activa	175.528	84.757
Eigen Vermogen		
Geplaatst kapitaal [8]	10	10
Agioreserve [8]	81.746	81.746
Wettelijke reserves [8]	812	1.698
Overige reserves [8]	-20.123	-1.946
Onverdeelde winst [8]	-6.953	-3.918
	55.492	77.590
Aandeel derden [8]	-	-
Voorzieningen [9]	6.070	463
Langlopende schulden	-	-
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	113.966	6.704
Totaal passiva	175.528	84.757

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2017

	2017	2016
Resultaat van deelnemingen na belastingen	4.871	-70
Vennootschappelijk resultaat na belastingen [11]	-11.824	-3.848
	-6.953	-3.918

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening 2017

Bedragen in duizenden euro's

ALGEMEEN

De enkelvoudige jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening. In overeenstemming hiermee worden deelnemingen in groepsmaatschappijen gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde.

Juridische fusie

Op 1 januari 2016 is Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam opgericht door TBI Techniek B.V. uit Rotterdam. Op 4 januari 2016 heeft TBI Techniek B.V. alle aandelen in haar dochterondernemingen Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. te Amersfoort en Croon Elektrotechniek B.V. te Rotterdam tegen boekwaarde verkocht aan Croonwolter&dros B.V. De verkoop volgde uit het voornemen om de drie genoemde ondernemingen te laten fuseren tot één onderneming, te weten Croonwolter&dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 is deze zgn. juridische fusie daadwerkelijk gerealiseerd. Met terugwerkende kracht per 1 januari 2017 is ook CWF B.V. te Amersfoort volledig opgegaan in Croonwolter&dros B.V. Alle activa, passiva, rechten en verplichtingen van de in de fusie betrokken ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V.

Na de totstandkoming van de fusie, effectief per 1 januari 2017, heeft Croonwolter&dros B.V. alle aandelen in Comfort Partners B.V. (voorheen Wolter & Dros Woningbouw B.V.) tegen boekwaarde verkocht aan TBI Techniek B.V. De balans per 31 december 2016 en de financiële resultaten 2016 zijn geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. tevens de woningbouwactiviteiten van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V. verkocht. De verkoop omvat de overdracht van nieuwbouw-, verhuur- en onderhoudscontracten met een totale (jaarlijkse) omvang van circa 10 miljoen bedrijfsopbrengsten. Daarnaast zijn medewerkers (74 fte's) vanuit Croonwolter&dros B.V. in dienst getreden bij Comfort Partners B.V. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden.

BALANS

Bedragen in duizenden euro's

[1] IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Stand per 1 januari 2017	Totaal
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	-
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-
Boekwaarde	-

Mutaties in de boekwaarde

Afschrijvingen	-85
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	247
Saldo	162

Stand per 31 december 2017

Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	1.146
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-984
Boekwaarde	162

[2] MATERIËLE VASTE ACTIVA

Bedragen in duizenden euro's

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Vooruit- betalingen e.d.	Totaal
Stand per 1 januari 2017					
Aanschaffingswaarde	3	-	1.735	-	1.738
Cumulatieve afschrijvingen	-3	-	-9	-	-12
Boekwaarde	-	-	1.726	-	1.726
Mutaties in de boekwaarde					
Investeringen	338	26	3.382	2.063	5.809
Desinvesteringen	-12	-	-8.234	-	-8.246
Afschrijvingen	-841	-12	-4.998	-	-5.851
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	2.455	236	10.610	-	13.301
Saldo	1.940	250	760	2.063	5.013
Stand per 31 december 2017					
Aanschaffingswaarde	6.905	1.935	28.094	2.063	38.997
Cumulatieve afschrijvingen	-4.965	-1.685	-25.608	-	-32.258
Boekwaarde	1.940	250	2.486	2.063	6.739

De consolidatie van € 13,3 miljoen is een gevolg van de juridische fusie per 1 januari 2017 en betreft de boekwaarde van de materiële vaste activa van de in de juridische fusie opgenomen vennootschappen, te weten Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V. De desinvestering van € 8,2 miljoen heeft voor € 7,9 miljoen betrekking op de verkoop van activa, tegen boekwaarde, aan TBI SSC-ICT Diensten B.V. De verkoop heeft eind december 2017 plaatsgevonden en de verkoopopbrengst is nog in 2017 afgerekend. Onder de vooruitbetalingen zijn activa in aanbouw begrepen van € 2,1 miljoen, dit heeft betrekking op de investeringen in het nieuwe kantoorpand van Croonwolter&dros B.V. aan de Marten Meesweg 25 te Rotterdam. De activa zal begin 2018 in gebruik worden genomen.

[3] FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2017	31 december 2016
Aandeel in groepsmaatschappijen	16.039	81.438
Overige deelnemingen	0	0
	16.039	81.438

De mutaties in de financiële vaste activa, deze zijn als volgt:

	Aandeel in groepsmaat- schappijen
Stand per 1 januari 2016	
Boekwaarde	81.438
Mutaties in de boekwaarde	
Deconsolidatie / Consolidatie	-66.232
Verkoop Comfort Partners B.V.	-6.812
Oprichting vennootschappen	11
Ontvangen dividenden	-6.567
Netto-resultaat 2017	4.871
Koersverschillen	-145
Saldo	-74.874
Stand per 31 december 2017	
Af: negatieve nettovermogenswaarde deelnemingen*	9.475
Boekwaarde per 31 december 2017	16.039

*] De boekwaarde van de deelnemingen met een negatieve vermogenswaarde is voor € 8,5 miljoen in mindering gebracht op de vorderingen op groepsmaatschappijen en voor € 1 miljoen is een voorziening deelnemingen gevormd.

Juridische fusie

De (de)consolidatie houdt voornamelijk verband met de juridische fusie per 1 januari 2017 tussen Croonwolter&dros B.V. met de juridische fusie in 2017 met Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V. Als gevolg van deze juridische fusie zijn de activa en passiva, rechten en verplichtingen van genoemde dochterondernemingen onder algemene titel verkregen door Croonwolter&dros B.V.

Verkoop van Comfort Partners B.V.

Op 3 januari 2017 is dochteronderneming Comfort Partners B.V. tegen de boekwaarde per 31 december 2016 van € 6,8 miljoen verkocht aan de directe moedermaatschappij TBI Techniek B.V.

[4] VOORRADEN

	31 december 2017	31 december 2016
Grond- en hulpstoffen	267	-
	267	-

[5] ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

Per 31 december zijn de onderhanden projecten in opdracht van derden als volgt te verdelen:

	31 december 2017	31 december 2016
Onderhanden projecten in opdracht van derden		
Kosten inclusief naar rato van voortgang genomen		
winst, verminderd met voorzieningen voor verliezen	628.651	-
Af: Gedeclareerde termijnen	-594.752	-
	33.899	-
Verantwoord onder de kortlopende schulden	-	-
Saldo	33.899	-

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2017	31 december 2016
Saldo onderhanden projecten derden groter dan gedeclareerde termijnen	137.279	-
Saldo onderhanden projecten derden kleiner dan gedeclareerde termijnen	-103.380	-
	33.899	-

Het saldo kosten en de gedeclareerde termijnen omvat nog niet gefactureerde productie aan opdrachtgevers respectievelijk financieringen door opdrachtgevers, waartegenover verplichtingen staan.

[6] VORDERINGEN

	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	59.556	-
Groepsmaatschappijen	12.744	-
Vennootschapsbelasting	2.534	1.282
Omzetbelasting	-	127
Actieve latente belastingvorderingen	-	-
Overige vorderingen en overlopende activa	9.664	146
	84.498	1.555

De vorderingen hebben een looptijd van minder dan één jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopend karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Op de debiteuren is een voorziening voor dubieuze debiteuren in mindering gebracht van € 1,6 miljoen (31 december 2016: nihil).

[7] LIQUIDE MIDDELEN

	31 december 2017	31 december 2016
Kas en banktegoeden	3.100	38
Geldmiddelen bij TBI Holdings B.V.	30.824	-
	33.924	38

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de groep, behoudens de saldi van de geblokkeerde G-rekeningen tot een bedrag van circa € 2,1 miljoen (31 december 2016: nihil). In beginsel worden de voor de dagelijkse bedrijfsvoering niet benodigde geldmiddelen geplaatst bij TBI Holdings B.V. die optreedt als intern bankier. De rentevergoeding die over het - dagelijkse opvraagbare - rekening-courant tegoed wordt berekend, is gebaseerd op de rente van de Europese Centrale Bank vermeerderd met een opslag. De gemiddelde rente over 2017 bedroeg 1,5 procent (2016: 1,5 procent). De deposito's hebben een looptijd van korter dan één jaar.

[8] EIGEN VERMOGEN*

De samenstelling en het verloop van het eigen vermogen zijn als volgt weer te geven:

Bedragen in duizenden euro's	Geplaatst kapitaal	Agio reserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Onverdeelde winst	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10	-	-	-	-	10
Inbreng aandelen	-	81.746	1.842	-1.842	-	81.746
Resultaat 2016	-	-	-	-	-3.918	-3.918
Koersverschillen	-	-	-248	-	-	-248
Overige mutaties	-	-	104	-104	-	-
Stand per 31 december 2016	10	81.746	1.698	-1.946	-3.918	77.590
Resultaatbestemming 2016	-	-	-	-3.918	3.918	-
Dividend	-	-	-	-15.000	-	-15.000
Resultaat 2017	-	-	-	-	-6.953	-6.953
Koersverschillen	-	-	-145	-	-	-145
Overige mutaties	-	-	-741	741	-	-
Stand per 31 december 2017	10	81.746	812	-20.123	-6.953	55.492

*) Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Het maatschappelijk kapitaal bestaat uit 100 gewone aandelen van elk circa € 100 nominaal, waarvan 100 aandelen zijn geplaatst en volgestort.

Van de wettelijke reserves heeft een bedrag van € 0,25 miljoen betrekking op koersverschillen deelnemingen (2016: 0,4 miljoen), een bedrag van € 0,4 miljoen op ingehouden winsten minderheidsdeelnemingen (2016: € 1,0 miljoen) en een bedrag van € 0,2 miljoen betrekking op ontwikkelingskosten immateriële vaste activa (2016: € 0,3 miljoen). Deze bedragen zijn op grond

van artikel 389 lid 8 respectievelijk artikel 365 lid 2 Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (wettelijke reserves) niet vrij uitkeerbaar.

In maart 2017 heeft de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in overeenstemming met het advies van de Raad van Commissarissen besloten tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening 2016. Hierbij is besloten om het nettoresultaat over 2016 van negatief € 3,918 miljoen, in overeenstemming met de statutaire regelingen van de vennootschap, ten laste van de overige reserves te brengen. Voorts is besloten tot de uitkering van een dividend aan de aandeelhouder ten laste van de overige reserves van € 15 miljoen.

Het nettoresultaat over 2017 bedraagt negatief € 6,953 miljoen. De directie stelt voor, in overeenstemming met de statutaire regelingen van de vennootschap, dit verlies ten laste van de overige reserves te brengen.

[9] VOORZIENINGEN

	Latente belasting- verplichtingen	Jubileum- verplichtingen	Garantie- verplichtingen	Reorganisatie	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2017	-	-	-	463	-	463
Mutaties in 2017						
Toevoegingen	-	150	-	5.283	-	5.433
Onttrekkingen	-	-320	-557	-3.406	-7.283	-11.566
Aanpassing disconteringsvoet	-	-	-	-	-	-
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	-	2.490	557	-	8.693	11.740
Vrijgevallen bedragen	-	-	-	-	-	-
Saldo	-	2.320	-	1.877	1.410	5.607
Stand per 31 december 2017	-	2.320	-	2.340	1.410	6.070

De consolidatie van € 8,7 miljoen volgt uit de juridische fusies met Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V. De overige voorzieningen hebben voor € 1,0 miljoen (2016: nihil) betrekking op deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde en voor € 0,4 miljoen (2016: nihil) vanwege de (verwachte) leegstand van gehuurd onroerend goed.

[10] KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

	31 december 2017	31 december 2016
Handelscrediteuren	53.755	251
Groepsmaatschappijen	20.693	6.025
Loonheffing	4.644	-
Omzetbelasting	7.663	-
Onderhanden projecten in opdracht van derden	-	-
Personeelskosten	18.285	-
Pensioenpremies	17	-
Overige schulden en overlopende passiva	8.909	428
	113.966	6.704

De kortlopende schulden hebben overwegend een looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van een schuld met een betalingsverplichting langer dan één jaar na balansdatum van € 1,2 miljoen (2016: € 3,5 miljoen). De reële waarde van de kortlopende schulden en overlopende passiva benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

De vennootschap vormt, samen met haar aandeelhouder en diverse, in Nederland gevestigde dochtermaatschappijen, een fiscale eenheid voor de omzet- en / of de vennootschapsbelasting. Op grond van wettelijke bepalingen zijn alle leden van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden van die fiscale eenheid.

Overigens wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

ENKELVOUDIGE WINST-EN VERLIESREKENING

[11] VENNOOTSCHAPPELIJK RESULTAAT NA BELASTINGEN

Voor de opstelling van een beknopte winst-en verliesrekening is gebruik gemaakt van artikel 402 Titel 9 boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN UIT VERHOUDINGEN MET GROEPSMAATSCHAPPIJEN

De financiële baten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0,2 miljoen (2016: nihil).

De financiële lasten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 18 duizend euro (2016: € 23 duizend).

RESULTAATBESTEMMING 2016

In overeenstemming met de statutaire regeling is het verlies van € 3,918 miljoen ten laste van de overige reserves gebracht. Ten laste van de overige reserves is een contant dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders groot € 15 miljoen.

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING 2017

Het nettoresultaat over 2017 bedraagt negatief € 6,953 miljoen. De directie stelt voor, in overeenstemming met de statutaire regelingen van de vennootschap, dit verlies ten laste van de overige reserves te brengen.

De directie stelt voor om geen dividend in contanten uit te keren aan de aandeelhouders.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan, die van een zodanig belang zijn dat het niet toelichten hiervan de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening beïnvloedt.

Rotterdam, 22 februari 2018

Origineel getekend door:

Statutaire directie:

ir. P.J. Heijboer (voorzitter)

ir. B.J. Ambachtsheer MSc

ing. L.B. Koek MBA

drs. J.T.M. van Rijn EMFC RC

Overige gegevens

STATUTAIRE BEPALING INZAKE RESULTAATBESTEMMING

Artikel 20 van de statuten van de vennootschap luidt:

- 1 De algemene vergadering is bevoegd tot bestemming van de winst die door vaststelling van de jaarrekening is bepaald. Indien de algemene vergadering niet voorafgaand aan of uiterlijk direct na het besluit tot vaststelling van de jaarrekening een besluit neemt tot bestemming, zal de winst worden gereserveerd.
- 2 De algemene vergadering is bevoegd tot vaststelling van uitkeringen. Indien de vennootschap reserves krachtens de wet moet aanhouden, geldt deze bevoegdheid uitsluitend voor zover het eigen vermogen groter is dan die reserves. Een besluit van de algemene vergadering dat strekt tot uitkering heeft geen gevolgen zolang de directie geen goedkeuring heeft verleend. De directie mag deze goedkeuring slechts weigeren indien zij weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de Raad van Commissarissen van Croonwolter&dros B.V.

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2017

ONS OORDEEL

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Croonwolter&dros B.V. op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

WAT WE HEBBEN GECONTROLEERD

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 van Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'. Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

ONAFHANKELIJKHEID

Wij zijn onafhankelijk van Croonwolter&dros B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben

wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING EN DE ACCOUNTANTS-CONTROLE

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE DIRECTIE EN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN VOOR DE JAARREKENING

De directie is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze,

afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 22 februari 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door

A.J. Makkinga MSc RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Croonwolter&dros B.V.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

DE VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE ACCOUNTANT VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante

gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel.

Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was. Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groepsmaatschappijen en deelnemingen

Situatie per 31 december 2017

TENAAMSTELLING GROEPSMAATSCHAPPIJ EN/OF DEELNEMING

	statutaire zetel	% deelname
Groepsmaatschappijen (integrale consolidatie)		
Croonwolter&dros International B.V.	Rotterdam	100%
Croon Elektrotechniek Aruba N.V.	Willemstad (Aruba)	100%
Croon Industrial Systems Inc.	New Castle (VS)	100%
Croon Industrial Systems Ltd.	Rhyl (VK)	100%
Croon Industrial Systems B.V.	Apeldoorn	100%
Electro-Croon Polska Sp. z.o.o.	Krakau (Polen)	100%
Techno Fysica B.V.	Rotterdam	91%

Samenwerkingsverbanden (proportionele consolidatie)

Duurzame Energie B.V.	Rotterdam	100%
DESE Solar Park Amsterdam 1 B.V.	Rotterdam	50%
L2T B.V.	Apeldoorn	50%
New Main B.V.	Rotterdam	29%
Solar Investments DESE B.V.	Rotterdam	50%
TBI Infra Asset Management B.V.	Rotterdam	63%

Bouwcombinaties (proportionele consolidatie)

Bouwcombinatie Catharina Ziekenhuis v.o.f.	Eindhoven	26%
Bouwcombinatie HollandPTC v.o.f.	Barendrecht	38%
Bouwcombinatie Hospitalis v.o.f.	Tilburg	22%
Bouwcombinatie J.P. van Eesteren/Croon/W&D v.o.f.	Gouda	38%
Bouwcombinatie J.P. van Eesteren/W&D/Croon v.o.f.	Amsterdam	41%
Bouwcombinatie Koopmans/JPvanEesteren/Wolter&Dros/Croon v.o.f.	Enschede	44%
Bouwcombinatie Matrix VII	Vlaardingen	37%
Bouwcombinatie VieCuri v.o.f.	Sittard	17%
Bouwcombinatie Z (BCZ) v.o.f.	Oss	50%
Combinatie Aanpak Maastunnel	Capelle a/d IJssel	62%
Combinatie BAM-TBI v.o.f.	Gouda	15%
Combinatie Croon/Bakker v.o.f.	Rotterdam	50%
Combinatie Croon-SPIE-Wolter & Dros v.o.f.	Rotterdam	67%
Combinatie Hyacinth v.o.f.	Barendrecht	22%
Combinatie Stations Hoekse Lijn v.o.f.	Apeldoorn	27%
COMOL 5	Rotterdam	25%
CS-A15 v.o.f.	Rotterdam	50%
Cure Alliantie ADP v.o.f.	Rotterdam	50%
DVD inspectie en onderhoud	Rotterdam	50%
IC CUW v.o.f.	Zwolle	50%
ICR W&D/BAM techniek v.o.f.	Amersfoort	50%
Installatie Combinatie Isala v.o.f.	Bunnik	25%
Installatiecombinatie Jeroen Bosch Ziekenhuis	Eindhoven	50%
L2T EPC v.o.f.	Apeldoorn	50%
Maincontracting CWJP v.o.f.	Rotterdam	73%
PRO (Project Realisatie Oefenplant) v.o.f.	Rotterdam	14%
SC&M Integrated Substations v.o.f.	Rotterdam	33%
SHERPA Stormvloedkeringen	Rotterdam	50%
SHERPA-VOF IJsselmeergebied	Rotterdam	60%
Sherpa-VOF WNZ Vast Onderhoud Beweegbare Objecten	Rotterdam	33%
TBI Infra & Industrie v.o.f.	Apeldoorn	63%
TBI REC A v.o.f.	Amsterdam	44%
TMS Croonwolterendros	Klundert	50%
VIT2 TTI Consortium Croon-Siemens	Rotterdam	67%
Westerschelde Maintenance v.o.f. R	Rotterdam	65%
WKC v.o.f.	Stolwijk	33%
ZIV Zorgbeheer v.o.f.	Bunnik	17%

Niet-geconsolideerde deelnemingen

An-Elec Sp. z.o.o.	Gdynia (Polen)	40%
DES Sp. z.o.o.	Krakau (Polen)	40%
B&D Croon-IS LLC Midland	Texas (VS)	50%

Begrippenlijst

BEDRIJFSOPBRENGSTEN

Met bedrijfsopbrengsten wordt in hoofdlijnen de productiewaarde tegen opbrengsten bedoeld. De bedrijfsopbrengsten omvatten de netto-omzet, de mutatie in het onderhanden werk (inclusief winstopslag en/of getroffen verliesvoorzieningen) en de overige bedrijfsopbrengsten. De netto-omzet omvat de in de verslagperiode verantwoorde opbrengstwaarde van de opgeleverde werken en de geleverde goederen en diensten (exclusief omzetbelasting).

BEDRIJFSRESULTAAT UIT NORMALE BEDRIJFSACTIVITEITEN

Het bedrijfsresultaat uit normale bedrijfsactiviteiten is het bedrijfsresultaat exclusief de in het boekjaar ten laste van het bedrijfsresultaat gebrachte reorganisatiekosten.

CURRENT RATIO

Bij de berekening van de current ratio wordt de vlottende activa ten opzichte van de kortlopende schulden gehanteerd.

ORDERPORTEFEUILLE

Onder orderportefeuille wordt verstaan het nog niet uitgevoerde deel van de opdrachtwaarde van per balansdatum onderhanden zijnde respectievelijk nog in uitvoering te nemen werken en/of projecten, alsmede de 'pipeline': het totaal van de te ontvangen opdrachten op projecten met bereikte prijsovereenstemming (bouwteams) of met de laagste inschrijving (aanbestedingen).

SOLVABILITEIT

Bij de berekening van de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen ten opzichte van de totale activa gehanteerd.

